

11. juni 2012

Først publisert som kronikk i

Dagens Næringsliv 7. juni 2012

Svikt som svekker sikkerheten

Langtidsproposisjonen for Forsvaret forsterker ubalansen mellom bevilgninger og utgifter. Resultatet vil bli et redusert utbytte av de store investeringene, og en gradvis svekkelse av evnen til å løse oppgavene.

Langtidsplanene for Forsvaret har tradisjonelt vært urealistiske fordi det ikke har vært samsvar mellom planenes utgifter og bevilgningene. Et resultat av den løpende underfinansieringen er at vi ikke får full uttelling for de betydelige beløpene som bevilges fordi det oppstår mangler og huller i store deler av organisasjonen. Overambisjonen har periodevis blitt saldert ved å krympe forsvaret, - ofte ved å nedlegge avdelinger som det nettopp er investert i. Men nå er forsvaret blitt så lite at man både på militært og politisk hold viker tilbake for ytterligere reduksjoner. Det betyr imidlertid ikke at underfinansieringen har opphørt. Tvert imot bærer den nylig fremlagte langtidsplanen, St.prp. nr. 73 S (2011-20121) bud om en forsterkning av problemene i kommende år.

For det første flykjøpet. Det hersker stor usikkerhet om kostnadene for anskaffelse og drift, men la oss her se bort fra disse usikkerhetene og ta utgangspunkt i forsvarssjefens tall i hans innspill til langtidsplanen. Hans plan forutsetter 37,5 mrd kroner bevilget ekstra, utenom den faste budsjettammen i løpet av en tiårsperiode. Sammen med betydelige beløp innenfor rammen skal dette dekke anskaffelse av 52 stk F-35 (i tillegg til fire treningsfly stasjonert i USA), og andre kostnader for baser, våpen, tilleggsutstyr, osv. I langtidsplanen slås det fast at ikke mer enn 28 mrd kroner kan påregnes i tilleggsfinansiering. Eller kanskje bare 22 mrd kr, men da for 46 fly. I begge tilfeller vil 9,5 mrd kroner, eller snaut en milliard kroner per år i gjennomsnitt over ti år måtte dekkes på bekostning av andre utgifter i forsvarsbudsjettet. Man kan undre seg over at de politiske forutsetningene for prosjekteringen av Forsvarets største anskaffelse kan endres så drastisk på noen uker midt i løpet, men slik er det altså. Forsvarssjefen kommenterer situasjonen (i vedlegg til proposisjonen): "Dette vil på sikt gjøre det krevende å videreføre bærende elementer i forsvarsstrukturen". Og videre: "Den nåværende bredden i strukturen gir tilstrekkelig evne til å løse Forsvarets oppgaver, men innehar liten dybde og robusthet på flere områder, noe som begrenser evnen til utholdenhet i operasjoner. Gjeldende ambisjonsnivå fordrer totalt 52 kampfly. Ved et (mindre) antall kampfly vil ikke ambisjonsnivået nås. Finansieringen av nye kampfly kan på sikt utfordre evnen til å fornye strukturen ..."

Legger vi forsvarssjefens høflighet til side fremstår de såkalte krevende utfordringene mest som uløselige problemer som vil undergrave hele langtidsplanen.

En gjenganger i forsvarsplanleggingen er den manglende håndteringen av den

såkalte kjøpekraftreduksjonen. Forholdet er at Forsvarets kostnader øker sterkere over år enn den kostnadsveksten som blir kompensert i budsjettene. Dette henger blant annet sammen med en teknologidrevet fordyrelse av forsvarsmateriell. Resultatet er i alle fall at et budsjett som er konstant (med gjeldende priskompensasjon) får mindre kjøpekraft år for år, og følgelig finansierer et stadig mindre forsvar dersom kravene til avdelingenes kvalitet og kapasitet opprettholdes. Etter beregninger foretatt av Forsvarets forskningsinstitutt ligger den ukompenserte delen av kostnadsveksten på 2-3 %, tilsvarende omkring 900 mill kroner per år. Forholdet omtales i forsvarssjefens utredning, men uten angivelse av tall. Tapet av kjøpekraft foreslås kompensert ved et permanent "kraftfullt fornyings- og forbedringsarbeid". Dette virker fullstendig urealistisk, gitt at det her dreier seg om et behov for *nye* rasjonaliseringsgevinster i milliardklassen hvert år. Forsvarsdepartementet opplyser på spørsmål fra Stortinget at den tilsvarende rasjonaliseringsgevinsten i gjennomsnitt har vært omkring 160 mill kroner per år i de siste fire år.

Andre forhold forsterker underfinansieringen: Økningen i driftsutgifter for nye fartøyer, helikoptre og missiler i Marinen, for transportflyene og de nye kampflyene i Luftforsvaret, og for økning av Hæren og basestrukturen ut over forsvarssjefens forslag. Sannsynligvis vil det frigjøres midler ved reduserte utenlandsoperasjoner, men på langt nær i et omfang som kan dekke en samlet underbudsjettering på omkring 3 milliarder kroner i året.

Hvis det ikke er politisk grunnlag for å øke budsjettene ut over de rammene som er lagt i proposisjonen, er tiden inne for en gjennomgang av forsvarsstrukturen med nye reduksjoner som siktemål. Så får det ikke hjelpe om de sikkerhetspolitiske konsekvenser blir smertelige.

5